IL-POËŻIJA TA' NINU CREMONA

(*Jorbot ma' facċ. 16 tan-Nru. 25*)

Wara din il-għanja nilħqu Dell-il-Warrani, li tatina x-xbieha tal-imgħoddi mxebbħa fl-aħħar ħmura tal-għabex, li l-għannej żagħżugħ jistħajlu jilmaħ tgħib f'xefaq is-smewwiet ma' nżul ix-xemx, xħin kollox iħasseb f'ħajja ta' tkagħbir, niket u qtigħ-il-qalb. Jistħajjel daż-żagħżugħ, xewqan li jfittex xortih f'art oħra, li f'tarf biċċa mit-trîq ta' ħajtu jaħbat wiċċ imb'wiċċ ma' Xiħ li, fil-għakis ta' għomru, ixebbaħ dan ukoll it-tiġrib ta' ħajja mgħoddija; jew aħjar l-imgħoddi ta' artna fin-nisġa ta' ġrajjietha l-ewlenin, meta missirijietna biex ifittxu xortihom min jaf kemm il-darba ssugraw ħajjithom jaqsmu l-ibħra. Minn fomm ix-Xiħ il-poëta jfakkar f'qabil ġensna fl-ibgħad tal-bogħod. Igħid dan ix-Xiħ liż-żagħżugħ: aħna

"Ulied il-kbira Istar (1), dik il-muqrana,
Xbieha ta' Demm u Qawwa: fi tbatija
il-ġilda tagħna drât: fuq wiċċ l-art magħna
ġiet l-akbar nies f'turija.

U ma' dan ix-Xiħ jisokkta jgħarraf liż-żagħżugħ kif Bin-il-Għarfa li demmu hu demmna, kellu ħila jirbaħ kull imħatra li għamlitlu x-Xebba tal-Ġmiel. U kif din ix-Xebba tal-Ġmiel imbagħad rmiet għaqalha fuqu, imgħaxxqa bil-ħila ta' dehnu.

"Għożżot lit-Tfajjel, lir-Rebbieħ tax-Xorti.
—Ja Bin-l-Imħatri, qaltlu, Int għaddejt 'l Ommi.
Fqir iżda ħajjen, kemm hu twil għomorti
ħalli xuftejk ma' fommi.

"Dehen u saħħa f'demm qabiltek stenna.
Intik għajnejja u ta' fuq rasi d-dliel:
kull risq ta' ġmiel għalik: ħaffer u thenna
bil-ħdura tal-imwiel. (2)

"Mgħallem fl-imgħażqa, fil-moqdief, l-isbula
iġma' għall-ħażżieqa (3) u ġorr u lil uliedek
fuq l-iġfien għabbi mita tiġi l-lula.—
Tgħix b'ħiltek Alla riedek—"

---

(1) *Istar* jew Astarotħ, waħda mill-allat tal-Feniċi. Fost xi wħud ix-xbieha tal-qilla u tas-saħħa u għalhekk muqrana (nota tal-Awtur)

(2) mirgħa; biċċa art tħaddar

(3) ħodon żara'.

Fil-kelmiet tax-Xbejba tal-Ġmiel, għandna l-itratt tal-ġens Malti miġbud b'tidwil ta' fantasija għammiela skond kif tidher fil-ħrejjef ta' missirijietna, l-għerf tagħhom bla miktub. Naraw il-Malti maħżuż bħala ħajjen għalkemm fqir, mimli bid-dehen u s-saħħa, ħaddiem ir-raba', u baħħar qalbieni. U hawn jaqbel ingħid li meta l-poëta fakkar fil-ġibda ta' niesna għat-tbaħħir, hu kellu quddiem għajnejh iċ-ċirkustanzi li kienet tinsab fihom Malta, dik il-ħabta li fassal din il-għanja, jiġifieri fi Frar ta' 1913. Minn għand ix-Xiħ iż-żagħżugħ tgħallem il-Għerf tal-ħajja li fih jiftakar kull meta minn quddiem għajnejh igħaddi d-dell li waqa' minn fuq trieqtu, dell li mlielu ruħu bi swied il-qalb, bil-biki li tħalli warajha l-Imħabba bla temma. U fuq in-nota li biha beda, il-għanja tiegħu tispiċċa f'daqqa, bħal dawl li jintefa wara l-iġbla:

Rajtek fix-xefaq tas-smewwiet ħamrani,
mal-għjieb ix-xemx fuq zokk ta' siġra mwaqqgħa,
wieqaf għal ftit, sakemm fil-lewn samrani
intfejt taħt l-għolja f'daqqa.

Din il-poeżija hi sabiħa tassew fit-tilwin tal-ħsieb, u t-tifsil tax-xbihat. Dnub imma li mhix dejjem ċara daqs kemm għandha tkun, u li xmindaqqiet il-versi jdoqqu jebsin għal fuq il-widna.

Wara *Dell-il-Warrani,* naqbdu t-tielet poeżija *Lil Ġesù,* miktuba għall-okkażżjoni tal-Kungress Ewkaristku (1913). F'din il-għanja wieħed jilmaħ personaġġi meħudin mid-dramm ta' Bovio "*Cristo alla Festa di Purim*", fejn dan l-awtur materjalista qies lil Kristu bniedem kbir iva, imma xejn iżjed, jiġifieri neżżgħu mid-divinità tiegħu. Ma għandniex xi ngħidu, Cremona, poeta Kattolku, inqeda b'dawn il-personaġġi b'ironija għal Bovio. Bħala xogħol ta' sengħa, "*Lil Ġesù*" ma tgħidhiex kerha, għalkemm il-versi huma sikwit iebsa, neqsin mill-ħlewwa ta' ritmu li għandu jinħass mimli u bla mxekkel fuq il-widna. Għidt li din il-poeżija hi jebsa f'xi bċejjeċ l-hawn u l-hemm. Inżid ingħid li fiha wkoll l-agħar nuqqas ta' Cremona: l-oskurità tal-ħsieb, imġebbed u mrabbat f'ħafna tidwir ta' kliem, qisu t-tkax-kir tas-serp. Naqraw flimkien għeluq il-poeżija u, fejn hu miktub bir-rqieq, araw jekk għandix raġun ingħid li l-ħsieb hu mrabbat f'ħafna tidwir ta' kliem nieqes mill-armonija tad-daqq li għandu jkollu il-vers maħdum bis-sengħa.

Imbierek dak ir-riħ u dik il-mewġa
li Leħnek ġiebet ġewwa ħdan dil-blata.
Imbierek Ismek ta' Ġesù fil-lsienna,
ta' Ġehova l-Feddej. *U biex dil-fewġa*

li dlonk minn ħalq l-egħdewwa ddur ma' dwarna,
u trid tmewwet il-qlub, oħ xejn ma tagħmel,
(ħajr Lilek, ja Sultan) id-dinja kollha
biex il-qima tatik il-lum ġiet f'darna.

San Ġwann, il-għanja li tilħaq wara, hi tweġiba għal poeżija li kien iddedikalu ż-żagħżugħ Ġ. Micallef, dik il-ħabta student fl-Università, u sieħbu fl-istudji tal-filoloġija, il-lum Ministru tal-Biedja u s-Sajd. F'din il-poeżija l-Awtur ried jinseġ fil-qasir, b'metru ġdid, l-istorja leġġendarja tal-Knisja Kunventwali tal-Ordni. Il-poeżija ħarġet sabiħa biżżejjed, imma hi wkoll aktarx maħnuqa b'tgħabija ta' allużżjonijiet storiċi, li meta huma mdeffsin ġo xulxin wisq, ifixklu r-refgħa lirika ta' ruħ il-poeta u jġagħluh jidher aktarx kittieb-il-ġrajja milli Għannej il-Ġmiel. Jaqbel infiehem hawn li l-istorja għal-poeta, jekk irid jogħġob, m'għandhiex tkun l-ewwel ħaġa li jfittex; ma jimpurtax jekk ma jsemmix il-ġrajjiet bir-reqqa, jew rabta ta' bejniethom, kollha. Xogħol bħal dan jagħmlu l-istoriku; il-poeta mill-istorja għandu jiġbed biss dak li hu jista' jagħġnu ma' ruħu u ma' demmu, sa ma tfawwar minn qalbu l-għanja li ssawwar ir-ruħ f'sakra ta' armonija. Dnub li xmindaqqiet Cremona jħalli l istorja bħala storja tirkbu żżejjed u b'hekk il-poeżija titlef mis-sħana ta' qalbu, toħroġlu aktarx bierda, u għajjiena. Madankollu f'*San Ġwann* hemm fejn hu jidher fl-aħjar tiegħu wkoll, fil-qawwa ta' ħsiebu, fit-tifwir tal-fantasija tiegħu. Naqta żewġ strofi li fihom il-poeta jiġbor tliet tifkiriet minn ġrajjiet-Artna; jiġifieri t-tifkira ta' Mattija Preti li pinġa s-saqaf ta' San Ġwann, it-tifkira ta' Napuljun "Ħalliel tal-Gżira" u tal-aħħar żjara tar-re tal-Ingilterra.

Stenbħet ġo fik ir-ruħ ta' Karavaggio.
Stagħġeb u għal ġidek medd idejh ir-Rgħibi
Ħalliel tal-Gżira. Il-qima,
Lilek fil-qlub qadima,

L-ikbar Sultan il-bieraħ ta. Ja Dwejra
il-lum li xjieħt għall-Fidwa għandek is-Setgħa
id-Dinja tgħaqqad miegħek
fl-Isem ta' Kristu u tiegħek.

(*Jissokta*)

ĠUŻÈ AQUILINA.